

recenzije – *recensiones*

Hans – Georg GADAMER, *Početak filozofije*, prijevod s njemačkoga: Tomislav Bracanović i Željko Pavić, »Biblioteka SCOPUS«, Zagreb, 2000., str. 135

Knjiga *Početak filozofije (Anfang der Philosophie)* uglednog njemačkog filozofa Hansa-Georga Gadamera nastala je kao kompilacija njegovih predavanja koja je održao 1988. godine u Napulju na »Istituto Italiano per gli Studi Filosofici«. Njemačka verzija ovih predavanja uz korekturu prijevoda koju je napravio Gadamer, objavljena je u izdavačkoj kući »Reclam«. Prema toj verziji objavljen je i hrvatski prijevod u »Biblioteci Scopus« Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

Hrvatski prijevod ima ukupno 135 stranica, a sastoji se od sljedećih tematskih cjelina: 1. Uvodna napomena; 2. Značenje početka; 3. Hermeneutički pristup početku; 4. Čvrsto tlo, Platon i Aristotel; 5. Život i duša (*Fedon*); 6. Duša između prirode i duha; 7. Od duše k logosu (*Teetet* i *Sofist*); 8. Aristotelova doksografska postavka; 9. Jonsko mišljenje u Aristotelovoj *Fizici*; 10. Parmenid i mnijenja smrtnika; 11. Parmenid i bitak; 12. Kazalo imena.

Ne samo ova knjiga, nego i druga Gadamerova djela okrenuta su pitanju istraži-

vanja tradicije. Na taj način tradicija postaje središnji pojam njegove filozofske orijentacije. U tom »obratu« prema duhovnoj tradiciji Gadamer baca novo svjetlo na klasične pojmove duhovnih znanosti: tradiciju, autoritet i um.

U izgradnji svoje filozofske hermeneutike, Gadamer pokušava dovesti do važenja pojam tradicije. To znači da sama tradicija mora progovoriti na način svoje vjerodostojnosti i autentičnosti. Aktualizirajući problematiku tradicije Gadamer u svom poznatom djelu (*Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*, Tübingen, 1960.) doslovce kaže: »iz izvora uvijek struji svježja voda; isto je tako s istinskim duhovnim izvorima u predaji. Njihov studij je dragocjen, jer nam oni pružaju uvijek nešto novo, nego što se do sada iz njih uzelo« (WuM, str. 474).

Treba reći da je Gadamer u cjelokupnom svojem filozofskom nastojanju bio osobito zainteresiran za takve izvore. Tome u prilog govore i njegove brojne studije o Platonu koje je osobito cijenio i uvažavao M. Heidegger. Tradicija ili predaja za Gadamera nije nešto mrtvo, naprotiv, ona je nešto što bitno određuje čovjekov »sada«. Tradicija pogađa ne samo moju vlastitu egzistenciju, već i cjelokup-

nu zbilju. Zadaća se pak uma treba prepoznati u nastojanju da se pokušava prevladati sva tuđost tradicije.

Razumjeti tradiciju ne znači ništa drugo nego ostvariti je u faktičnoj životnoj egzistenciji. Um je, dakle, onaj koji treba pridonositi posredovanju i posadašnjenju tradicije. Stoga, Gadamerova filozofska hermeneutika ima u biti za svrhu afirmaciju tradicije, jer ona je – kao što je već prije naznačeno – bogati izvor iz kojeg i danas u našu sadašnjost struji svježja voda koja čovjeku pruža okrepu i nadahnuće za svakodnevni život.

Klasična je hermeneutika uvijek nastojala da pojam tradicije dovede do izvorne eksplikacije. Može se reći, da razumijevanje tradicije u sebi implicira razumijevanje prošlosti, ali jedno takvo razumijevanje koje je odlučujuće za događanje sadašnjosti i konstituiranje smislene budućnosti. Prošlost se iz budućnosti nabacuje u sadašnjost (M. Heidegger), ona postaje jedina izvjesnost našeg budućeg postojanja, ono što zapravo tubitak jedino ima.

Gadamer također napominje da autoritet tradicije ne stoji u suprotnosti prema slobodi i moralnosti, nego naprotiv potiče čovjekov rast u slobodi i dostojanstvu. Prema Gadameru autoritet tradicije postaje jedan odlučujući moment slobode i povijesti. Gadamer nastoji u eksplikaciji tradicije pokazati da tradicija i autoritet ne stoje u suprotnosti s umom, naprotiv, oni tvore temeljno polazište za izvršenje čovjekove umnosti.

Zbog toga, naš odnos prema tradiciji ne može biti samo stvar puke znanstvene samovolje, nego u prvom redu taj odnos mora pokazati našu doraslost prošlosti. Prema Gadameru, suvremeni čovjek mora postati svjestan svekolikog duhovnog blaga, koje čuva tradicija kao bogati »izvor« čovjekovih trajnih misaonih nadahnuća.

Gadamerova knjiga *Početak filozofije* vraća nas na studij izvora koji aktualiziraju

filozofiju početka. Gadamer u tom kontekstu podsjeća da su se studijem i interpretacijama filozofskih izvora prije svega bavili Hegel i Schleiermacher (usp. str.10). Osobitu pozornost Gadamer posvećuje predsokratovcima, potom Platonu i Aristotelu, da bi na taj način upozorio na to, koliko su zapravo ti izvori ne samo vrijedni, nego i presudni za neka ozbiljnija filozofska promišljanja danas.

Predsokratovska filozofska tradicija pojavljuje se ovdje u Platonovoj i Aristotelovoj interpretaciji. Osim temeljnih filozofskih pitanja koja se kreću na razini promišljanja prirode i gibanja u prirodi, Gadamer također svoju pozornost posvećuje pitanjima koja okreću prema problematici duše. Prije svega interesira ga pitanje na koji način je ova problematika izvorno razumijevana u Platonovoj i Aristotelovoj filozofiji.

Zanimljiva su također Gadamerova promišljanja i interpretacije koje smjeraju na problematiku života i smrti. U tom kontekstu dolazi do pojavnosti također i religijska problematika koja nije strana filozofiji starih Grka. Ova religijska problematika očituje se u poznatoj krilatici »od mita k logosu«.

Zajedno s Gadamerom možemo reći: »Onaj tko citira već i interpretira u formi kojom prezentira tekst citata« (str. 33). Gadamer time želi reći da je svako navođenje izvora već i svojevrsna interpretacija tih izvora.

Gadamerova knjiga *Početak filozofije* progovorit će na najbolji način ako se uzme u ruke i pročita. Što se tiče ponudjenog prijevoda ove knjige, bez sumnje se može reći, da svako Gadamerovo djelo pa tako i ova knjiga upravo zbog svoje filozofske vrijednosti preporučuje samu sebe. U tom smislu Gadamerova knjiga *Početak filozofije* zasigurno će biti od koristi

ne samo stručnjacima i studentima, nego i široj čitalačkoj javnosti koja je zainteresirana za promišljanje filozofskog početka naše stvarnosti.

Gadamer je ovom knjigom još jednom potvrdio da je zahtjevnu problematiku klasične grčke filozofije moguće izreći i prikazati na razumljiv i prihvatljiv način. Što se tiče samoga prijevoda, može se reći da

su prevoditelji Tomislav Bracanović i Željko Pavić s jedne strane ostali vjerni izvornom tekstu, a s druge strane postigli svu potrebnu terminološku i jezičnu jasnoću koja je potrebna da se Gadamerova knjiga *Početak filozofije* bez nekih posebnih poteškoća može čitati i misaono pratiti i u hrvatskom prijevodu.

Josip Oslić